

Angående den forskningspolitiska propositionen, prop 2012/13:30

Doktorandnämnden vill med anledning av den forskningspolitiska propositionen framföra, att den anser att det är centralt att **utbildningsbidraget avskaffas** som finansieringsform och att **utländska doktorander** ska ges möjlighet att erhålla **arbetsvisum** som sträcker sig över hela doktorandtiden och att denna efter doktorsexamen ska kunna tillgodoräknas för permanent uppehållstillstånd.

Utbildningsbidraget

Doktoranderna står för omfattande insatser inom svensk forskning och utveckling. Det är principiellt fel att de inte ska ha tillgång till samma skattefinansierade skyddsnät som andra som arbetar och betalar skatt. Som utbildningsdepartementet skriver i sin promemoria (U2012/2475/UH): *”Doktorandernas studiesociala villkor är av stor vikt för kompetensförsörjning av framtida forskare. Otrygga villkor medför en risk att begåvade studenter väljer bort utbildning på forskarnivå till förmån för arbete utanför forskningen eller att doktorander väljer att avbryta utbildningen i förtid. Genom att erbjuda goda studiesociala villkor ökar möjligheten att attrahera, rekrytera och behålla doktorander när dessa står i valet mellan utbildning på forskarnivå och ett arbete utanför forskningen eller i valet mellan olika utbildningsmiljöer.”* Att begränsa utbildningsbidraget till ett år enligt det som föreslås i propositionen är i dagsläget en svag reform. Utbildningsbidraget bör avskaffas på Sveriges samtliga lärosäten och anställning erbjudas direkt vid antagningen.

Att anställa doktoranderna istället för att ge dem utbildningsbidrag medför förvisso en kostnadsökning. Den marginella kostnadsökningen ska dock vägas mot att rekryteringen av doktorander blir mer konkurrenskraftig, vilket ger fler sökanden, lockar fler av de duktigaste studenterna och möjliggör rekrytering av mer kompetenta kandidater både nationellt och internationellt. En tänkbar konsekvens av att avskaffa utbildningsbidraget är att färre personer kan doktorera, men med en större konkurrens skolar vi bättre forskare i Sverige. Ett annat möjligt scenario är att en omfördelning av resurser sker mot fler korta anställningar som post doc positioner istället för

doktorandplatser, vilket ökar meriteringsmöjligheterna för de nydisputerade och i sin tur leder till välmeriterade forskare och större rörlighet inom akademien.

Flertalet lärosäten har redan avskaffat eller beslutat att avskaffa utbildningsbidragen, och på de återstående lärosätena förs diskussioner om att avskaffa bidragen. Det är därför svårt att förstå varför regeringen inte föreslagit att utbildningsbidragen skall avskaffas. Inte minst när regeringens förarbete anger att *”ett långsiktigt mål bör vara att helt avskaffa utbildningsbidraget som försörjningsform och att fler doktorander i stället bör anställas för att på så vis omfattas av samma sociala trygghetssystem som övriga anställda vid universitet och högskolor.”* (U2012/2475/UH) I propositionen talas istället om att avskaffa utbildningsbidragen som *”en långsiktig ambition”*. (Prop 2012/13:30 s 172) Det finns en uppenbar risk att regeringens förslag legitimerar utbildningsbidragen och således kan medföra att utvecklingen vrids tillbaka vid de lärosäten som redan beslutat avskaffat utbildningsbidragen, att utvecklingen drivs bakåt istället för framåt.

Doktorandnämnden vill därför förorda att Riksdagen uttalar att förordningen om utbildningsbidrag för doktorander (SFS 1995:938) bör upphävas.

Villkor för utländska doktorander från länder utanför EU/EES

Sverige har i forskningsavseende förlorat jämfört med många andra europeiska länder eftersom våra migrationsregler stöter bort talangfulla doktorandkandidater. Doktorander från länder utanför EU/EES behandlas inte på samma sätt som sina kollegor från Sverige och EU. Flertalet utländska doktorander betraktas som anställda av Skatteverket men Migrationsverket likställer dem med studenter och de kan därför endast söka studentvisum. Konsekvensen är tuffa levnadsvillkor, osäkerhet i anställningen samt en otrygg social tillvaro för doktoranderna och deras anhöriga.

Eftersom dessa doktorander får studentvisum tillåts inte alltid deras medföljande familjemedlemmar att arbeta i Sverige. Doktorandernas partner och barn kan också ha svårigheter att få personnummer. Som jämförelse kan nämnas, att yrkesverksamma från samma land kan söka arbetsvisum och när de får arbetstillstånd gäller detta även deras anhöriga. Detta förhållande späder på känslan av att doktoranderna betraktas som billig och mindre värd arbetskraft. Doktoranderna och deras familjemedlemmar måste dessutom förnya sina visum årligen och handläggningstiderna är ofta långa, vilket medför att doktoranderna under handläggningstiden inte får lämna landet för att delta i internationella konferenser som är en del av forskarutbildningen.

Förhållandena för doktorander från länder utanför EU/EES bör förbättras genom att det inrättas ett speciellt arbetsvisum för doktorander som gäller hela doktorandtiden. Ett sådant visum skall då ges för fyra år, eftersom antagningen som doktorand avser ett fyraårigt arbete, med möjlighet till förlängning (se utredningen för cirkulär migration och utveckling SOU 2011:28). Denna form av uppehållstillstånd bör också kunna ligga till grund för permanent uppehållstillstånd efter uppnådd doktorsexamen. Doktorandernas medföljande och arbetsföra familjemedlemmar bör också få

arbetstillstånd. Det skulle radikalt förbättra chanserna att behålla duktiga forskarutbildade personer i landet och således gynna såväl svenskt näringsliv som forskning.

Sverige har ett väldigt ofördelaktigt system för doktorander från länder utanför EU/EES jämfört med många andra vetenskapligt högt utvecklade länder som exempel Nederländerna, Danmark och Storbritannien, om Sverige vill få ett gott internationellt rykte bör reglerna om doktoranders arbetsvisum förändras.

Regeringen säger nu (s 174-75) att den ska återkomma med förslag i frågan utan att precisera någon tidpunkt. Vi anser att det går alldeles för långsamt. Cirkulärmigrationsutredningens betänkande (SOU 2011:28) kom för ett och ett halvt år sedan och remissbehandlingen avslutades för ett år sedan. Det framstår som om saken på ett olyckligt sätt hamnat mellan departementen så att inget händer i frågan. Vi vill därför förorda att Riksdagen hemställer att regeringen ska lägga fram ett förslag om en särskild uppehållstillståndsform för doktorander.

På doktorandnämndens vägnar

Jenny Ehnberg
Ordförande

Taha Ahmed
Vice ordförande

Maria Hammond
Vice ordförande

Per Löwdin
Doktorandombudsman